

Stylistika I

1. Stylistika jako věda

- pojednává o způsobu využití jazykových prostředků v konkrétních jazykových projevech, přináší poučení o možnostech výběru jazykových prostředků, o slohových vlastnostech jazykových výrazů, jejich stylové použitelnosti (funkčnosti), přináší zobecnění popisu jednotlivých stylů a stanovuje tak stylové normy dané pro určitou komunikační situaci (KS).

Vnitřní členění:

- obecná
- synchronní
- historická
- srovnávací
- korpusová

2. jazykový styl

- způsob užití vlastních jazykových, ale i nejjazykových prostředků tak, aby odpovídaly určité KS, funkci jazykového projevu;
- **výběr z dispozičního souboru prostředků a následně jejich uspořádání v celek na základě integrující princip výběru s ohledem na danou komunikační situaci** (Karel Hausenblas);
- definice strukturalistická z období PLK – Styl je vlastnost promluvy, jeden z podstatných rysů její struktury.
- Styl je individualizující organizace promluvy (V. Skalička).
- Jazykový styl je založen na tom, že týmž jazykem se dá říci totéž různým způsobem (P. Torst).

3. Stylistické paradigma

Př. děkuji (neutrální)/děkuju (hov. spis.); oblékat/oblíkat; chlapec/kluk; Prší!/ To prší!

X (budíku, -a; lokty/lokte)

Stylový výběr je průnikem všemi rovinami jazyka.

A) Prostředky neutrální/invariantní a příznakové – hodnotíme ze 2 hledisek:

- a) uvnitř spisovného jazyka – knižní, neutrální, hovorové
- b) na ose funkčních stylů – běžně mluvené, odborné, publicistické, umělecké

Př. maži/mažu

V. Mathesius: *O potenciálnosti jazykových jevů* (1911)

B) Stylová hodnota:

- inherentní
- adherentní

4. Funkční styly

- prostě sdělovací/běžně dorozumivací
- publicistický
- odborný
- umělecký
- řečnický
- administrativní

Styly objektivní, interindividuální. Základy teorie funkčních stylů položeny v období PLK– B. Havránek ve studii K funkčnímu rozvrstvení spisovného jazyka (1942) – zde pohlíží na stylové rozrůznění jazykových prostředků, vymezuje funkce spisovného jazyka své doby.

Rozlišuje funkci komunikativní, prakticky odbornou, teoreticky odbornou (souhrnně funkce sdělovací) X funkce estetická (Jan Mukařovský).

5. Slohotvorní činitelé, určují charakter komunikátu

(a) objektivní

- funkce komunikátu
- ráz (soukromý, veřejný)
- situace a prostředí
- charakter adresáta
- užitá forma (mluvený, psaný)
- míra připravenosti

(b) subjektivní

- intelektuální a rozumová vyspělost
- znalost kódu (také normy, kodifikace a stylové mnohotvárnosti)
- úroveň vzdělání
- znalost tématu
- sociální prostředí
- povahové a mentální vlastnosti
- vztah k adresátovi
- osobní sklony a zvyklosti